

Apunts a contrallum L'amor batega a ritme de playback

Josep Carles Romaguera

A la seva grandesa, Alain Resnais uneix una actitud que fa que sigui el més humil d'entre tots els cineastes, la qual cosa li atorga un valor afegit, encara que la seva tendència a l'anonimat esdevingui contraproductiu a l'hora de recollir mèrits. És una actitud sorprenent, aquesta, per algú que va néixer en plena modernitat cinematogràfica i que va conèixer amb l'anomenada política dels autors. La seva tasca és la d'un mestre de titelles que organitza tot un univers però que busca camuflar-se de totes les maneres possibles. És un demiürg que va esborrant totes i cada una de les seves petjades perquè al final tan sols en resti l'obra. I són diversos els mètodes que utilitza. En primer lloc, no dubta a recórrer a la col·laboració d'escriptors que sempre acaben deixant constància del seu segell personal a les seves pel·lícules —Marguerite Duras, Alain Robbe-Grillet, Jean Cayrol, Jorge Semprún, Jean Gruault,... En segon

lloc, mai no deixa d'evidenciar mitjançant l'estructura narrativa i la posada en escena de cada un dels seus films que aquests estan sotmesos a un determinats llenguatges estètics que van des del melodrama, la ciència-ficció, la comèdia fins al còmic o el teatre de *boulevard*. Finalment, les seves criatures sempre apareixen encarnades per la mateixa *troupe* d'actors (Pierre Arditi, André Dussollier, Sabine Azéma,...), presències habituals en el cinema de Resnais i que són el símptoma definitiu que allò que finalment resta és la simple representació. I és aquí on, paradoxalment, cal descobrir el propi cineasta, ja que el seu discurs, coherent i conseqüent, en definitiva, allò que exposa és la naturalesa representativa del propi cinema, condició de la qual és d'allò més conscient, de manera que sigui ell mateix que opti per amagar-se i formar part d'aquesta mateixa representació. I de tot això en tenim prova evident a *On connaît la chanson*.

On connaît la chanson

Si pel que fa a la primera qüestió és cert que la pel·lícula no parteix de l'obra literària d'un escriptor reconegut, s'ha de dir que el guió és obra d'una parella que Resnais mateix ha batejat com «Les Jabac»; això són, Agnès Jaoui i Jean-Pierre Bacri, un matrimoni d'autors i actors que el cineasta va descobrir en el teatre de *boulevard* i als quals, abans que aquest, ja els havia fet un altre encàrrec. Ells dos foren els responsables de traslladar el cicle teatral *Intimate Exchanges*, obra d'Alan Ayckbourn, i que donaria lloc al díptic *Smoking/No smoking*, divertidíssima i agosarada proposta de cinema interactiu que tan sols la ment lúdica del cineasta podia tractar de desenvolupar. «Les Jabac» seran els encarregats de confeccionar el teixit que farà creuar atzarosament els destins dels personatges, la qual cosa provocarà tota una sèrie d'encontres i desavinences amorosos. Ambdós són els responsables de dibuixar sis personatges principals, quatre homes i dues dones, que juguen contínuament a posar màscares a les seves vides, que amaguen els vertaders sentiments, que es confonen davant la manca de sinceritat dels que els envolten, que, en definitiva,

pateixen, perquè estimen a qui no haurien d'estimar i perquè aquells que voldrien no els estimen.

Quant a la segona qüestió, i per atorgar-li cos a aquest laberint d'amors i desamors plantejat pels guionistes esmentats, Resnais recorre al cinema musical, però lluny d'anar a cercar en les estructures del cinema clàssic, opta per una via d'allò més iconoclasta i converteix, a la vegada, el seu film en un homenatge a l'autor britànic Dennis Potter —responsable d'obres televisives tan importants i rellevants com *Pennies from heaven* i *The Singing Detective*— i del qual recull el director francès una de les seves reconegudes figures d'estil: la inclusió dins la narració de cançons que són interpretades en *playback* pels actors. D'aquesta manera, les cançons —un recull dels temes més cèlebres de la cançó popular francesa— sorgeixen de sobte enmig d'una acció qualsevol, s'inclouen per interrompre el diàleg dels personatges que perden la seva veu a favor de la de Joséphine Baker, Edith Piaf, Jacques Dutronc, Jane Birkin, Johnny Hallyday, etc. L'efecte esdevé sorprenent, desconcertant —encara que no estigui tan lluny de situacions quotidianes en què un mateix escolta una cançó i mou els llavis simulant cantar-la—, però de seguida aquestes irrupcions musicals assoleixen tot el seu sentit dramàtic, ja que funcionen com la confessió íntima i secreta dels personatges, incapaços d'expressar allò que diu la lletra de la cançó per ells mateixos; són moments reveladors dels pensaments i els sentiments dels personatges, l'instant precís i fugaç en què desapareix qualsevol tipus d'aparença, de màscara.

Finalment, com a tercer element, la presència de tota una sèrie d'actors en estat de gràcia, que posen de manifest una superba tasca interpretativa per donar vida a un grup de personatges que, a través dels encontres que els ofereix l'atzar i mitjançant la projecció de la intimitat que els faciliten les cançons, anam descobrint. Així doncs, en primer lloc, tenim el matrimoni Lalande, format per l'activa i controladora Odile i el tranquil i passiu Claude, i que sembla començar a patir el desgast que provoca el pas del temps i la rutina. Entre ells dos, repentinament, sembla que s'interposa Nicolas, un antic amic i aparent home de negocis, doner i que fascina una Odile inconformista amb la monotonia que l'envolta. Després tenim Camille, germana d'Odile, que exerceix de guia turística, mentre prepara el final d'una tesi universitària que li ha condicionat la vida i que tan sols sembli interessar-li a ella. Camille està enamorada de Marc, un agent immobiliari que precisament està a punt de vendre al matrimoni Lalande un espectacular apartament a la zona més cara de París. En darrer lloc, però no menys important, Simon, un empleat de Marc, que es dedica a escriure narracions de caire històric i que pateix la no-correspondència amorosa de Camille. Això, de totes formes, tan sols és el punt de partida, perquè *On connaît la chanson* és una meravellosa reflexió al voltant de les aparences i on podem descobrir que si els actors representen un simulacre a l'hora de cantar, els personatges juguen una mascarada on es posen en joc els sentiments més íntims, aquells que ens fan vulnerables i fràgils; en definitiva, humans. ■

